

Utrikesdepartementet**Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för
arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati
och rättsstatens principer 2024–2028**

1. Inriktning

Målet för svenskt internationellt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. De internationellt överenskomna principerna för bistånds- och utvecklingseffektivitet ska tillämpas.

Strategin ska gälla under perioden 2024-2028 och styra användningen av medel som anslås under anslagspost 13 i regleringsbrev avseende Sida för respektive budgetår samt medel som anslås under anslagspost 1:1.4 Biståndsverksamhet och anslagspost 1:4.1 avseende förvaltningskostnader i genomförandet av strategin, i regleringsbrev avseende Folke Bernadotteakademien (FBA) för respektive budgetår.

Mot bakgrund av den globala demokratiska tillbakagången och det allvarliga världsläget är det övergripande målet för strategin att globalt bidra till fria, trygga, rättvisa och inkluderande demokratiska samhällen som är fria från förtryck, samt bygger på respekt för de mänskliga fri- och rättigheterna och rättsstatens principer.

De mål som inkluderas i strategin syftar till att stärka och skydda globala normer och processer, oberoende institutioner och system, organisationer, aktörer och nätverk som verkar för mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, samt människor som utsätts för diskriminering och förtryck. Då repressionen ökar finns behov att tydligare fokusera på att främja människors frihet, ökat skydd och stärkt motståndskraft, vilket genomsyrar målformuleringarna. Strategin ämnar tillvarata det mervärde som Sverige kan bidra med i detta arbete.

Sidas verksamhet ska bidra till följande mål:

Friheter

- Stärkta globala, regionala och nationella system och institutioner som skyddar och främjar de mänskliga fri- och rättigheterna för alla människor.
- Ökad respekt, skydd och förverkligande av de mänskliga fri- och rättigheterna, med fokus på människor som utsätts för våld, diskriminering, förföljelse och förtryck, inte minst människorätts- och

demokratiförsvare, kvinnor och flickor, barn och unga, personer som tillhör religiösa minoriteter, personer med funktionsnedsättning och hbtqi-personer.

Inkluderande och demokratiska samhällen

- Starka och uthålliga demokratier, inklusive stärkta förutsättningar för fria och rättvisa val, rättssäkra och effektiva institutioner och stärkta demokratirörelser.
- Stärkt försvar av yttrandefriheten, fria och oberoende medier och ett inkluderande öppet, fritt och säkert internet där mänskliga fri- och rättigheter respekteras, samt ökad säkerhet för oberoende journalister och medarbetare.

Rättssäkerhet och ansvarsutkrävande

- Stärkta förutsättningar för rättssäkerhet och ansvarsutkrävande och frihet från korruption, samt ökat skydd av rättsväsendets aktörer.

Folke Bernadotteakademins verksamhet ska bidra till följande mål:

- Starka och uthålliga demokratier, inklusive stärkta förutsättningar för fria och rättvisa val, rättssäkra och effektiva institutioner, samt stärkta demokratirörelser.

2. Kontext

Respekt för demokrati och rättsstatens principer är centralt för åtnjutandet av de mänskliga fri- och rättigheterna. Demokrati är avgörande för frihet, fred och säkerhet och för att nå de globala hållbarhetsmålen. Grunden för demokrati är fria val. Utvecklingssamarbetet har en viktig roll i arbetet med att motverka den demokratiska tillbakagången på många håll i världen. Sverige ska vara en stark röst och aktör för demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och rättsstatens principer för att öka människors frihet och bekämpa förtryck.

Vår tid präglas av våld, konflikter, statskupper och säkerhetspolitiska förändringar. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har politiska, ekonomiska och humanitära konsekvenser långt utanför Ukraina. Med sitt

agerande strävar Ryssland efter att ändra den internationella regelbaserade världsordningen. Repressionen ökar och människors frihet minskar, också i vårt närområde. Vidare sker en global demokratisk tillbakagång, med minskad respekt för mänskliga fri- och rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer, en global utbildningskris, ökade flyktingströmmar samt konsekvenserna av covid-19-pandemin, ekonomisk nedgång och pågående och ökande miljö- och klimatkriser. Antalet väpnade konflikter ligger på en historiskt hög nivå. Detta har förödande effekter för människor som lever i fattigdom och förtryck, på både kort och lång sikt, och slår särskilt hårt mot redan utsatta grupper. I dag lever över 700 miljoner människor i extrem fattigdom och många fler i multidimensionell fattigdom där kvinnor och flickor, hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning ofta är särskilt utsatta.

Demokrati, fria, tillgängliga och rättvisa val i flerpartisystem, yttrande- och mötesfrihet, kunskap och utbildning, samt öppna, fria och pluralistiska civilsamhällen som utformas så långt som möjligt utifrån olika människors förutsättningar och behov, är centrala i arbetet för att skapa hållbara samhällen, minska fattigdomen, förebygga väpnade konflikter samt bidra till fredsfrämjande och fredsbyggande. Det är också avgörande för att säkerställa inkluderande samhällen, upprätthålla system för ansvarsutkrävande och bekämpa korruption.

Respekt för och skydd av alla mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och en fungerande rättsstat utgör grundförutsättningar för ekonomisk, social och miljömässigt hållbar, fredlig, rättvis och jämställd utveckling.

De internationella systemen för mänskliga fri- och rättigheter som utvecklats för att främja, skydda och försvara människors fri- och rättigheter utsätts alltmer för allvarliga försök till underminering. Yttrandefriheten är en grundpelare i demokratiska system och avgörande för individers möjlighet att fullt ut kunna åtnjuta sina mänskliga fri- och rättigheter. Såväl yttrandefrihet som oberoende medier och ett öppet, fritt och säkert internet behövs i en fungerande demokrati. Likaså är religionsfriheten och religiösa minoriteters rättigheter centrala i ett öppet samhälle och behöver värnas. Auktoritära stater fortsätter dock att allvarligt begränsa yttrande-, mötes- och föreningsfriheten och försvårar arbetet för civila samhället och den demokratiska oppositionen, inklusive för människorätts- och demokratiförsvare, liksom för journalister, kulturutövare och fria och

oberoende medier. Hot och repressalier, misshandel, godtyckliga frihetsberövanden och dödligt våld blir alltmer förekommande för människorätts- och demokratiförsvare. Särskilt utsatta människorättsförsvare är bland andra personer som försvarar rättigheter för kvinnor, hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättning, miljörettsförsvare och urfolk i deras arbete med mänskliga fri- och rättigheter.

Den digitala utvecklingen innebär möjligheter men också utmaningar för skyddet av mänskliga fri- och rättigheter och demokrati, som till exempel otillbörlig informationspåverkan, vilseledande information och cyberhot.

För att kvinnor, flickor, barn och unga, hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta sina mänskliga fri- och rättigheter fullt ut behöver fattigdom och förtryck motverkas. Barn och unga personer behöver åtnjuta sina mänskliga fri- och rättigheter och delta i demokratiska processer och beslut som berör deras framtid. Mycket av detta ifrågasätts och hotas på många håll i världen. Sexuellt och könsrelaterat våld mot kvinnor, flickor, personer med funktionsnedsättning och hbtqi-personer fortsätter och straffriheten är utbredd. Människohandel är en grov kränkning av de mänskliga fri- och rättigheterna och människohandel för sexuella ändamål är en allvarlig form av sexuellt och könsrelaterat våld. Våld mot barn är också ett stort globalt problem.

3. Verksamhet

Sida och FBA ska genomföra, följa upp och redovisa verksamheten i linje med vad som föreskrivs i regeringens riktlinjer för strategier inom svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd (UD2017/21053). I riktlinjerna framgår bland annat att verksamheten aktivt ska styras mot målen samt att faktiska resultat följs upp utifrån målen. Den årliga strategirapporten ska vara övergripande och bland annat innehålla en redovisning, analys och bedömning av resultaten av verksamheten i förhållande till angivna mål. Resultatinformation ska användas för beslutsfattande, lärande och metodutveckling och för att säkerställa transparens gentemot allmänheten. Uppföljningen ska ge tillförlitlig och användbar information om resultat på såväl kort som lång sikt genom både kvalitativ och kvantitativ information, där så är möjligt. Resultatuppföljningen ska, med utgångspunkt i de förutsättningar som finns, svara på frågan om verksamheten gjort skillnad,

hur och för vem. Statistik ska presenteras köns- och åldersuppdelat, där detta är möjligt.

Denna strategi bidrar till hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 och åtagandena om utvecklingsfinansiering från Addis Ababa Action Agenda.

De internationellt överenskomna principerna för bistånds- och utvecklingseffektivitet ska tillämpas. I genomförandet kan verksamhet med globalt mervärde förekomma, liksom verksamhet som kan hänföras till en enskild region eller enskilt land. Globala insatser utgörs av stöd som ska bidra till att prioriterade svenska frågor får genomslag och påverkar den internationella normativa policyutvecklingen inom strategins områden. Stöd kan ges till organisationer, nätverk eller andra aktörer som är normgivande och har en nyckelroll inom frågor som prioriteras av Sverige. I undantagsfall kan insatser göras med samarbetspartners/aktörer i länder i EU:s närområde som inte är biståndsmottagarländer enligt OECD DAC, när syftet är att bidra till en fredlig och demokratisk utveckling i EU:s östliga grannskap. Även arbete med aktörer som befinner sig i exil från sina ursprungsländer kan stödjas. Motvindsfrågor där Sverige företräder en värdegrund som inte i tillräcklig utsträckning lyfts fram av andra aktörer i det internationella samarbetet bör beaktas.

Denna strategi ska fokusera på insatser som syftar till att, i enlighet med regeringens prioriteringar, uppnå resultat för att stärka mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstat. Finansieringen inkluderar både stöd inom ramen för multilaterala liksom civilsamhällets aktörer. Fokus ska ligga vid att åstadkomma lokalt genomslag i situationer där det finns ett förhöjt behov av skydd för människorättsförsvarare, journalister och personer inom rättsväsendet. Insatser ska väljas på ett sätt så att de kompletterar de insatser som görs inom ramen för andra strategier. Denna strategi kan inkludera lokala insatser, där situationen är av sådan karaktär att det finns ett förhöjt behov av stöd till skydd för människorättsförsvarare, journalister och rättsväsendets aktörer, men där möjlighet saknas inom ramen för bilaterala eller regionala strategier.

Verksamheten ska bidra till att stärka och försvara de internationella normativa systemen, institutionerna och mekanismerna för mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i alla miljöer.

Skydd av människorätts- och demokratiförsvare ska utgöra en central del av verksamhetens fokus. Stödet till skydd för människorättsförsvare, demokratikämpar och oberoende journalister ska särskilt prioriteras, även i digitala miljöer, och avsevärt öka under strategiperioden. Prioritet ska också ges till stöd som främjar religionsfriheten, inklusive rätten till frihet från religion, en sekulär lagstiftning och rättstillämpning, och religiösa minoriteters rättigheter, särskilt kristna som idag utgör en speciellt förföljd religiös grupp i världen.

Stöd till demokratirörelser, inklusive nätverk och andra mindre formaliserade grupper inom civilsamhället, ska prioriteras. Verksamheten bör möjliggöra för organisationer och aktörer som står upp för mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer att arbeta demokratiskt, säkert, långsiktigt och strategiskt. Strategiskt stöd till förändringsaktörer kan ingå i verksamheten genom exempelvis stöd till kultur och kulturlivets aktörer. Verksamhet för att skapa förutsättningar för fria, rättvisa och tillgängliga val ska också främjas, inklusive lokala valövervakningsinsatser och i krig, konflikt- och postkonfliktmiljöer. Stödet kan omfatta insatser som spänner över hela valcykeln. Såväl statliga som icke-statliga aktörer som bidrar till att möjliggöra fria, rättvisa och tillgängliga val kan stödjas, i den mån den aktuella kontexten tillåter.

Demokratifrämjande insatser som bidrar till att alla människor, inte minst kvinnor och unga, har möjligheter att på ett meningsfullt sätt delta i politiska processer och rätt att fritt göra sina röster hörda och få sina åsikter beaktade, kan övervägas. Detsamma gäller skyddet av förenings- och mötesfriheten och främjandet av ett livskraftigt och pluralistiskt civilsamhälle.

Stöd bör ges till initiativ som bidrar till att säkerställa att yttrandefriheten, inklusive den konstnärliga friheten, skyddas, också i digitala miljöer. Oberoende journalisters och andra mediearbetares, inklusive kvinnliga journalisters, samt kulturlivets aktörers förutsättningar, skydd och säkerhet bör uppmärksammas och stärkas.

Ett öppet, fritt och säkert internet är centralt. Den digitala klyftan behöver minska och fler behöver kunna ta del av digitaliseringens möjligheter och positiva effekter, inte minst kvinnor och flickor. Utveckling och tillämpning av en säker digital förvaltning är viktigt. Normer och principer för mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer behöver vara

vägledande för en framtida inkluderande förvaltning. Stöd på det digitala området behöver alltid åtföljas av ett cybersäkerhetsperspektiv, för att inte skapa nya sårbarheter.

Maktdelning och ett oberoende rättsväsende är grundläggande för demokratisk motståndskraft, ansvarutkrävande och kampen mot korruption. Institutionsstärkande verksamhet som syftar till att stärka rättssäkerheten genom hela rättskedjan behöver främjas, liksom insatser för att motverka korruption. Anti-korruptionsarbete är också centralt för att främja hållbar ekonomisk tillväxt och investeringar.

Skydd av rättsväsendets aktörer, såsom åklagare, domare och advokater, är en förutsättning för rättssäkerhet, ett oberoende rättsväsende och kampen mot korruption och behöver därför utgöra en viktig del av verksamheten. Människors tillgång till rättvisa och ansvarutkrävande är viktigt, inte minst kvinnors och flickors och barns tillgång till rättvisa. Det är angeläget att motverka straffrihet för gärningspersoner.

Folke Bernadotteakademins verksamhet ska fokusera på stöd till valobservationsinsatser som myndigheten har i uppdrag att genomföra.

En rättighetsbaserad ansats (Human Rights Based Approach) bör genomsyra hela verksamheten, i såväl planering, genomförande, resultat som uppföljning, och bidra till att stärka kapaciteten hos ansvarsbärare, det vill säga stater, att uppfylla sina skyldigheter och rättighetsinnehavare, det vill säga individer, att känna till och utkräva sina rättigheter.

Verksamheten kan bidra till att människor som lever i fattigdom och förtryck får ökade möjligheter att meningsfullt delta i, och bidra till, processer, program och beslut som berör deras situation. Organisationer som har främjande av demokrati och mänskliga fri- och rättigheter som primärt syfte är särskilt prioriterade.

Insatser bör i den mån det är möjligt anpassas till lokala förutsättningar, stödja lokalt ägarskap och stärka lokal kapacitet.

Synergier ska sökas mellan strategins områden, liksom med verksamhet inom ramen för andra relevanta strategier för det svenska utvecklingsarbetet och det humanitära biståndet. Samarbete mellan Sida och FBA ska främjas. Sverige ska verka för en sammanhållen och effektiv utvecklings- och

biståndssamordning, inte minst med EU som central utvecklingspolitisk aktör och med det multilaterala systemet. Möjligheter till samverkan med andra givare och aktörer ska därför eftersträvas. Utifrån Team Europa-ansatsen ska Sverige verka för ett effektivt genomförande av EU:s utvecklingssamarbete.